

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä SORA-säännösten muuttamisesta**Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/17575/2021**

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=c3a9fba8-cca1-4e56-930e-9bf82347a976&proposalLanguage=da4408c3-39e4-4f5a-84db-84481bafc744>

Voitte kirjoittaa lausuntonne muutosehdotuksista

Yleiset huomiot

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry. kiittää mahdollisuudesta lausua opiskelijoiden soveltuvuuden arviointia koskevasta lainsäädännöstä (SORA). Koska SORA-lainsäädäntö on luonteeltaan perusoikeuksiin puuttuvaa ja jo SORA-tutkinta voi olla kaikille osapuolille raskas prosessi, ovat erityinen huolellisuus ja vähäinen tulkinnanvaraisuus olennaisen tärkeitä. Esitetyt muutokset selkeyttävät monilta osin opiskelijan sekä yliopiston oikeudellista asemaa. Unifi pitää lain päivittämistä hyvänä.

Voitte arvioida muutosehdotusten vaikutuksia

Unifi kommentoi keskeisiä muutoksia sen mukaan, miten ne ovat päivitetyn yliopistolain esityksessä.

1. Selvennystä siitä, että hakijoiden ei tarvitse maahanpääsyn yhteydessä ilmoittaa aiemmista peruuttamistapauksista, joissa peruutettu opiskeluoikeus palautettiin myöhemmin parantuneen terveydentilan vuoksi, Unifi pitää hyvänä.

Muutos parantaa opiskelijan oikeudellista asemaa ja toteuttaa periaattetta, jossa aiempien tapahtumien ei pitäisi vaikuttaa tuleviin päätöksiin, mikäli perusteet muuten ovat kunnossa.

2. Vaatimusta hakijan velvollisuus antaa hakuvaiheessa tieto korkeakoululle vireille tulleesta SORA-tutkinnasta ja korkeakoulun tiedonsaantioikeus vireille tulleesta tutkinnasta Unifi pitää hyvänä.

Muutos antaa yliopistoille paremmat mahdollisuudet tutkia hakijan tilannetta ja vastaa paremmin lainsäädännön tarkoitusta. On kuitenkin tunnistettavissa potentiaalisiksi ongelmaksi se, että opiskelijat voivat siirtyä oppilaitoksesta toiseen kesken SORA-prosessin välttääkseen opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksen saamista. On syytä muistaa, että kesken jääneessä SORA-tutkinnassa ei ole annettu päätöstä opiskelijan soveltuvuudesta alalle. Siksi on pohdittava huolellisesti, millaisia johtopäätöksiä yliopisto voi tehdä opiskelijavalinnan yhteydessä tämän tiedon perusteella.

3. Vaatimusta, jonka mukaan opiskelija menettää opiskeluoikeutensa kuuden kuukauden kuluttua oikeusvoimaisesta päätöksestä estää opiskelijaa luopumasta opinnoista, koska hän kieltäytyy esittämästä pyydettyä todistusta, jos yliopiston päätöksen perusteet ovat edelleen olemassa, Unifi pitää hyvänä.

Muutos tiukentaa opiskelijoiden velvollisuutta esittää tarvittavat todistukset ja selventää yliopiston oikeudellista tilannetta.

4. Unifi pitää myös tervetulleena SORA-lainsäädännön laajentaista koskemaan myös aloja, joissa työskennellään iäkkäiden ja vammaisten ihmisten kanssa turvallisuussyistä. Muutos laajentaa yliopiston vastuuta opinnoissa, joihin osallistuu haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Lain ohessa selkeyden vuoksi tulisi viitata lainsäädäntöön tai määrittelyyn, jossa määritellään alaikäisen, vanhuksen ja vammaisen käsitteet.

5. Unifi pitää opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin tarkemman vireille tulon määrittelemistä tarpeellisena. Muutos parantaa opiskelijan oikeudellista asemaa.

6. Selvennystä siitä, että opiskelijalla on oikeus saada päätös opiskeluoikeuden peruuttamisesta ennen kuin hän suostuu vaihtamaan toiseen, tarjottuun koulutukseen Unifi pitää hyvänä.

Opiskelijan oikeudellista asemaa parantaa se, että hän voi saada peruuttamispäätöksen, ennen kuin hänen on tehtävä muutospäätös. Yliopiston kannalta on myös selkeämpää, että aloitettu prosessi saadaan päätöksen ennen muiden prosessien aloittamista.

7. Selvennytä siitä, että yliopiston on ohjattava opiskelija muihin koulutus- ja/tai tukipalveluihin opinto-oikeuden peruuttamispäätöksen jälkeen, Unifi pitää tarpeellisena.

Yliopiston selkeämpi vaatimus auttaa opiskelijaa (ns. jälkiohjausvelvoite) päätöksen jälkeen parantaa opiskelijan tilannetta. Kuitenkin, missä määrin ja kuinka kauan yliopiston odotetaan tukevan opiskelijaa, ei voida sisällyttää lainsäädäntöön, vaan se tulee jättää yliopiston oman tulkinnan varaan. Jälkiohjaus voidaan toteuttaa esimerkiksi monialaisessa yhteistyössä YTHS:n sekä korkeakoulun omien tukipalvelujen kanssa.

8. Selvitystä Valviralle annettavista tiedoista Unifi pitää hyvänä.

Oikeudellinen tilanne selkiytyy, kun yliopiston on ilmoitettava aloitetusta prosessista ja kun se on päättynyt.

9. Muutoksia, jotka koskevat sitä, milloin huumetestaus voidaan tehdä, ja uusi vaatimus, jonka mukaan testattavaksi lähetettyjä opiskelijoita voidaan estää osallistumasta opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoittelupaikkoihin, kunnes he ovat osoittaneet todistuksen testauksesta, mutta enintään yhden kuukauden ajan, Unifi pitää tarpeellisina.

Yliopistoilla on velvollisuus taata kaikille turvallinen opiskeluympäristö (yliopistolain yliopistolain 41 (a) §). Lain tulisi antaa mahdollisuus turvata tämä oikeus jokaiselle. Yliopiston oikeus keskeyttää opinnot opiskelijalta, joka on kieltäytynyt näyttämästä pyydettyä todistusta huumetestistä, ei voi rajoittaa pelkästään opiskeluun liittyviin käytännön tehtäviin ja harjoitteluun. Oikeuden on koskettava kaikkia huumetestejä koskevassa 43 §:n d momentissa lueteltuja tilanteita. Esimerkiksi henkilö, joka kieltäytyy osallistumasta huumetestaukseen tai toimittamasta sen tuloksia, voisi olla etäopetuksessa, mutta ei osallistua normaaliopetukseen. Korkeakoulut ovat toivoneet SORA-hankkeen loppuraportissa selkeyttämistä huumausainetestauksen kriteereihin. Myös opiskelijan oikeusturvan kannalta on varmistettava, ettei synny epäselvyyttä siitä, millaisissa tilanteissa voi määrätä opiskelijan huumausainetestiin.

10. Uutta vaatimusta, jonka mukaan opiskelijalta voidaan evätä oikeus osallistua opiskeluun liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoittelupaikkoihin, jos hänen katsotaan aiheuttavan vaaraa toisen henkilön terveydelle tai turvallisuudelle opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin aikana, Unifi pitää hyvänä.

Esimerkiksi huumeiden käyttöä on pidettävä 43 a §:ssä määriteltynä esteenä terveydentilan tai toimintakyvyn kannalta. Kuitenkin muissa tapauksissa oikeudellista tilannetta ja kriteeristöä olisi selvennettävä edelleen.

11. Selvitystä siitä, että opiskelijaa on kuultava hallintolain säännösten mukaisesti, Unifi pitää hyvänä.

Opiskelijan oikeudellinen asema selkenee.

12. Selvennystä siitä, että rehtori hallituksen sijaan rehtori voisi evätä opiskelijalta oikeuden osallistua opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoittelupaikkoihin ja estää opiskelijaa opiskelemasta Unifi pitää tervetulleena.

Yliopiston oikeudellinen asema on selkeämpi, sillä tosiasiallisesti rehtorilla on nykytilassakin merkittävä rooli näissä prosesseissa. Nykyisessä yliopistolaissa yliopiston hallitus on strateginen elin ja operatiiviset päätökset kuuluvat rehtorille. Unifi katsoo, että kurinpitopäätökset vastaavat rehtorin päätöksentekovastuuta henkilöstön erottamisesta. SORA-tapaukset ovat harvinaisia, ja rehtorilla on hallitusta parempi mahdollisuus kokonaisvaltaisemmin perehtyä SORA-kysymyksiin.

13. Kielellistä selvennystä SORA-prosesseihin liittyvien tietojen käsittelystä Unifi pitää hyvänä.

14. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskeviin päätöksiin sovellettavan opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan, lakkauttamista ja asioiden käsittelyä hallinto-oikeuteen Unifi pitää hyvänä.

SORA-tapaukset ovat harvinaisia. Oikeudellinen tilanne selkiytyy, kun lautakunta lakkautetaan ja asiat saatetaan hallinto-oikeuteen. Huolena on kuitenkin mahdollinen valitusten käsittelyaikojen piteneminen muutoksenhaun siirtyessä hallinto-oikeuteen. Opiskelijoiden toimeentulo on usein riippuvainen opintojen etenemisestä. Muutoksenhaun siirtäminen hallinto-oikeuteen voi kuitenkin lisätä käsittelyn laatua.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Jukka Kola
puheenjohtaja

Tanja Risikko
toiminnanjohtaja